

Cultura i Espectacles

Avançament editorial

La musa més enigmàtica

Cristina Masanés traça el periple vital de Germaine Gargallo, la dona per la qual es va suïcidar Carles Casagemas

Maria Palau
BARCELONA

Un lligall de correspondència reclòs als arxius del Museu Picasso de París ha estat esperant durant anys l'atenció d'un estudiós. Són una desena de cartes escrites al llarg de la dècada dels quaranta per una dona invàlida i desdentada que, amb la seva lletra vaporosa, evoca la solitud. ¿Una dona sense res a oferir suplicant auxili al rei Mides de l'art, tan incommovible amb la decadència femenina? No era una dona qualsevol. I Picasso ho sabia.

Germaine Gargallo és un d'aquells personatges col·laterals que custodien les essències de les grans històries. La falta de dades, o més aviat l'absència d'especialistes amb agudeza i sensibilitat per cercar-les i per dotar-les de sentits, l'ha condemnat a figura marginal en el recorregut de Picasso, una model entre moltes altres amb un cos ardent disposat a tot, quan encara era un artista en construcció. Ben poca cosa se'n sap, d'ella, més enllà que va quedar ancorada en el record dels que van estar a prop seu com la musa de bellesa irresistible per la qual es va suïcidar el pintor Carles Casagemas, l'amic íntim del jove Picasso.

L'escriptora i periodista Cristina Masanés ha assumit el repte de reconstruir el trajecte d'aquesta dona tan misteriosa i, així i tot, tan decisiva en la vida i en

l'obra de Picasso, de Casagemas i d'un altre artista català, Ramon Pichot, amb el qual es va casar. Els resultats de la seva pacient recerca, que va iniciar fa deu anys, centellaran en el volum *Germaine Gargallo. Cos, pintura i error* (Llibres del Segle), amb epíleg d'Eva Vázquez, que estarà a les llibrereries properament.

Vet aquí el repte: traçar el periple vital de Germaine Gargallo amb una sequedat radical de fonts

Preciosa i seductora, va ser model i amant del jove Picasso i es va casar amb Ramon Pichot

documentals i bibliogràfiques. I sense la seva veu. Una dona hermètica que no va desvelar els seus neguits. Ni cap secret. "Seriosa i taciturna", com la va definir Gertrude Stein. L'única veu pròpia, inèdita fins ara, aflora en les cartes que va enviar a Picasso al final dels seus dies. Però és "la veu de la Germaine anciana i malalta, no la de la Germaine jove i captivadora. Aquesta és inexistente i només la podem interpretar des de la mirada dels homes que va embruixar", subratlla Masanés.

Casagemas va embogir per ella. "La dama dels meus pensaments", la invocava aquell geni emer-

gent "anarquista i generós, revolucionari i seductor, simbolista i brillant quan volia, estimat pels amics, però amb un gust adolescent per la irreverència i la provocació, i per l'autodestrucció", el clava Masanés. Picasso i Casagemas van fer junts el seu primer viatge a París el setembre del 1900. Isidre Nonell va ser qui els va presentar Germaine, nom de guerra de Laure Gargallo, que aleshores estava casada amb un *artistet* invisible, Vital Florentin. Un matrimoni accidental. Ella posava per als pintors i tot el que fes falta per perllongar la inspiració. Tot i que s'ha arribat a dir, no tenia cap vincle de parentiu amb l'escultor Pau Gargallo. Filla del París més pobre, havia nascut el 1880, igual que Casagemas. Era un any més gran que Picasso.

Tot hauria pogut ser perfecte en aquella "Arcàdia bruta" —la imatge que en tenia Casagemas— en què es va convertir l'estudi del carrer Gabrielle del barri de Montmartre. Però mentre Picasso gaudia sense límits de la seva model, Odette, l'amic depressiu no podia satisfer Germaine, que aviat es va ben cansar de la seva disfunció erèctil. La rauxa de la tardor del 1900 es va esquarterar a l'hivern. La freda nit del 17 de febrer, Casagemas va convocar els seus amics al cafè de l'Hippodrome. Anava carregat de cartes de comiat —un tresor que encara no ha trobat mai ningú— i, quan l'alcohol ja dominava l'escena, va treure un revòlver, va intentar assassinar,

L'APUNT

La passió que va revolucionar l'art

Jaume Vidal

A principis del segle XX, s'estava gestant el que va ser la revolució avantguardista de l'art. Tanmateix, un dels seus motors bàsics, Picasso, continuava creant segons el principi fonamental de la inspiració de les muses. I una d'aquestes divinitats tenia cara, cos i nom: Germaine Gargallo. Però no només va capgirar la visió del creador del *Guernica*, sinó que també va alterar els

sentiments de Ramon Pichot i de Carles Casagemas. El primer s'hi va casar i el segon va fer front al desencaix amorós a la manera dels romàntics. Tràgicament. La biografia de Cristina Masanés aporta noves dades d'un personatge fascinant que fa pensar que quan es diu que l'art és l'expressió de la vida no és una metàfora, és l'absoluta realitat.

Una fotografia de Germaine, cap al 1900. A dalt, al costat de Ramon Pichot (a l'esquerra, tots dos estirats a la sorra), a Cadaqués, amb tota la família de l'artista. I un dolç retrat de la musa creat per Carles Casagemas ■ FUNDACIÓ PALAU DE CALDES D'ESTRAC / ARXIU PRIVAT / COL·LECCIÓ ARTUR RAMON

sense èxit, la seva estimada i, tot seguit, es va engegar un tret a la temple dreta. Tenia 21 anys.

Hi ha diverses versions de la tragèdia. No se sap ben bé, per exemple, si els convidats que seien en aquella taula macabra eren cinc (Casagemas i Germaine, els artistes Manuel Pallarès i Manolo Hugué, i l'altra *cocotte* de la colla, Odette) o set (a més d'ells, el crític d'art Frederic Pujolà i el col·leccionista Alexandre Riera, que no consten en l'informe policial perquè "potser van fugir per estalviar-se problemes"). El que segur que no hi era és Picasso. Era a Madrid. Se'n va assaben-

tar de seguida i va quedar traumatitzat. Quan va tornar a París, es va consolar al lit amb Germaine, a qui, com assenyala Vázquez en l'epíleg, "no va culpable d'aquella mort més del que es va culpar a si mateix". Prou que havia intentat allunyar Casagemas de París i de la dona que tant l'obsessionava, però ho va acabar donant per impossible.

Picasso va purgar la tristesa i els remordiments amb el seu art, que va tenir de blau. Va dibuixar i va pintar el seu amic suïcida en una sèrie neorològica que va culminar amb *La vie*, "el quadre càrtic que conjurava defi-

Una tardor amb Casagemas

L'aposta de l'editorial que dirigeixen Marta i Roger Costa-Pau arriba en el millor moment possible. El volum de Germaine Gargallo aportarà nous significats a l'exposició dedicada a Carles Casagemas que el MNAC inaugurarà a finals d'octubre. Amb Eduard Vallès de comissari, serà la primera mostra completa de l'obra del pintor barceloní, que va deixar un llegat reduït, però d'empremta vigorosa. S'esperen inèdits i, sobretot, un gest que restitueixi el treball d'un artista que, per molts, hauria pogut ser un fenomen de l'art del segle XX. L'exposició arriba tard. Incomprendible, perquè Casagemas sempre ha exercit un magnetisme especial. Per no tenir, no té ni biografia. Però això també es podria re-

soldre aviat. La historiadora de l'art Dolors R. Roig ha culminat una recerca doctoral que més endavant es podria traduir en aquesta anhelada publicació. Entre altres sorpreses, Roig ha trobat a París la tomba de Casagemas, al cementiri de Saint-Ouen.

En el seu llibre, Cristina Masanés (Manresa, 1965; viu a Castelló d'Empúries) també ha escodrintat Casagemas, impossible d'entendre sense la figura de la seva musa. Masanés ja va fer una dissecció emocionant d'una altra dona extraordinària, Lúcia de Cadaqués. Va ser justament el seu editor, Jaume Vallcorba, el que li va suggerir la idea d'escriure sobre Germaine. "No entenc com pot ser que ningú hagi vingut a oferir-me la seva biografia", li va etzibar.

seva primera parella oficial, per Eva Goudel. Els Pichot van fer costat a Fernande i es van barallar.

Picasso començava a aixecar el vol de la fama. I ells seguien allà mateix. A l'humil Montmartre. Masanés ha pogut furgar en les llums i en les ombres d'aquest període gràcies a la correspondència —també inèdita— de l'arxiu familiar Marquina Pichot. Laure i Ramon Pichot van anar tirant fins que la tuberculosi, la sífilis i la desnutrició es van començar a conxorxar i, el 1925, ell va morir. Picasso, que tant l'havia respectat quan era un marrec buscant la glòria a París, s'hi va reconciliar pintant de seguida una altra gran tela, *La danse*. "La figura alta i negra és la presència de Pichot", va admetre. Junta-ment amb ell, ballen Germaine i Casagemas.

Germaine Gargallo va morir el 1948, als 68 anys, després de ser víctima dels estralls d'una sífilis salvatge. Sense Pichot, completament sola, el seu crepus-

Devella, quan estava malalta, sola i en la misèria, va rebre l'ajuda del geni malagueny

cle va ser penós. Picasso la va retrobar a finals dels anys trenta tot passejant amb la seva esposa, Françoise Gilot, per Montmartre. Va quedar corprès. "És vella, no té ni un franc i la seva misèria és tan gran que no té ni dents. En la seva joventut era una dona preciosa i va fer patir tant un pintor amic meu que l'home es va suïcidar. Era tan preciosa que feia que al carrer tots els homes gressin el cap." Quan va rebre les cartes en què li demanava ajuda, no la va defugir. La va socórrer fins al final. Pels bells temps. Per Casagemas. Perquè Germaine no era una dona qualsevol. ■